

Het Hulschbroek: heide in ontwikkeling

Ongeveer 400 meter ten westen van De Horst ligt het Hulschbroek, een driehoekig natuurperceeltje langs de Hulsbeek. Tijdens de ruilverkaveling is het voor natuurdoelen beschikbaar gekomen en in eigendom overgedragen aan de Stichting Landschap Ooijpolder-Groesbeek. In 2004 is het terreintje (voorheen landbouwgrond) door de landinrichting compleet ingericht: de voedselrijke bovenlaag is verwijderd en er is een poel gegraven. Het doel van het plaggen was de grond te versralen en heideontwikkeling mogelijk te maken. Op enkele plekken langs de randen van het perceel is struweel aangeplant van inheemse soorten als meidoorn, sleedoorn en wilde roos. Inmiddels zijn we vier jaar verder en kunnen we een eerste tussenstand opmaken van de natuurontwikkelingen op het Hulschbroek.

In het lage gebied van Groesbeek in de omgeving van De Horst liggen tegenwoordig vooral weilanden en verspreid akkers waarop vaak snijmaïs wordt geteeld. Alleen als je heel goed kijkt, zie je dat er vroeger iets anders heeft gestaan: heide. In greppels en bermen vinden we nog plantensoorten die duiden op dat heideverleden. Zo groeit daar Tormentil en soms Pijpenstrootje, en op een plaats langs het Holthuuser paedje zelfs nog een gagelstruik. Bij het vrijzetten van die bijna geheel met bramen overgroeide struik werd door de vrijwilligers van LBG een jaar of zeven geleden ook een aangrenzend stukje berm geplagd. Prompt verschenen daar na enige tijd een paar struikheideplantjes en later zelfs wat Dopheide.

De WMG kwam hierdoor op het idee om in het gebied tussen Groesbeek en De Horst, de vroegere gemeentehei die halverwege de 19de eeuw is ontgonnen, een stukje heide tot ontwikkeling te brengen. Daarmee konden we laten zien dat hier vroeger

Hulschbroek in Google earth

Hulschbroek april 2006. Nog bijna kaal

Hulschbroek juli 2008. Al flink begroeid

heide heeft gestaan en dat die begroeiing hier thuishoort. Het idee werd omarmd en leidde er in 2004 toe dat het perceeltje werd geplagd. Het kreeg de naam Hulschbroek. We hoopten dat de heide vanzelf zou terugkeren, mogelijk vanuit zaad dat zich nog in de bodem bevond. Maar toen zich in 2005 langzaam een begroeiing ontwikkelde op het Hulschbroek, vonden we geen heideplantjes. Jammer, maar het was eigenlijk wel te verwachten, want het perceel was al meer dan een eeuw in landbouwkundig gebruik geweest. Door grondbewerking en bemesting was de zaadbank van heide waarschijnlijk al lang verdwenen. Op de onbemeste en onbewerkte bermen van de 'Renpaadjes', zoals langs het Holthuuser paedje, heeft de heide het waarschijnlijk veel langer uitgehouden. De zaadbank was daar nog wel redelijk intact. Op het Hulschbroek is bovendien zo'n 40 cm bodem geplagd, zodat een eventueel restant van de zaadbank is afgevoerd. Daar komt nog bij dat heide in symbiose leeft met een schimmel die essentieel is voor de opname van voedingsstoffen. Dankzij deze schimmelsoort kan heide op zeer schrale grond groeien. De kans dat de schimmel na al die jaren nog aanwezig is in de grond, is uiterst klein.

Er zou dus hoogstwaarschijnlijk nooit spontaan heide komen op het Hulschbroek, tenzij we de natuur een handje zouden helpen. Daarom hebben we in de herfst van 2005 met enkele vrijwilligers een honderdtal heideplaggen uitgelegd op het perceel.

Viltkruid

De afgelopen jaren is op diverse plaatsen in Groesbeek waar geplagd is bijzondere planten gevonden. Zo ontdekte Johan Thissen in 2006 op een geplagde berm bij de Zandbaan (het verlengde van de eerste Colonjes) Duits Viltkruid. Het is een zeer zeldzame plant, die op de Rode Lijst als "ernstig bedreigd" te boek staat. In 2008 later stonden er al vele honderden. Stein en Kees Schreven vonden de soort ook op de Hulschbroek, samen met Bleekgele droogbloem. Dit jaar vonden ze op de Hulschbroek ook Dwergviltkruid, een ook rodelijstsoort, maar met status: "gevoelig".

Viltkruiden zijn pioniersoorten, die op ouderwetse akkers die vroeger regelmatig een jaar braak lagen voorkwamen. Ze zijn grotendeels verdwenen, maar duiken zo nu en dan ineens op. Zo ook hier in Groesbeek.

Duits Viltkruid massaal lang Zandbaan in 2008

Duits viltkruid

Eigenlijk is dat niet helemaal vreemd, want het Rijk van Nijmegen vormde het voornaamste bolwerk van Viltkruiden in Nederland, totdat hier vier van de vijf inheemse ze verdwenen en daarmee drie soorten uit Nederland verdwenen.

Duits Viltkruid is nu ineens weer helemaal terug. Misschien komen de andere twee verdwenen soorten ook weer terug: Spatelviltkruid en geel Viltkruid. Probleem is dat ze niet makkelijk van elkaar te onderscheiden zijn, maar de oplettende waarnemer zal het vast lukken als hij of zij zich er op toelegt. Wie gaat op zoek?

Deze heideplaggen waren gestoken op de Stippelberg, een heideterrein van Natuurmonumenten in de gemeente Bakel (Noord-Brabant). Het grote voordeel van het uitleggen van plaggen is dat tegelijkertijd de schimmel in de grond wordt geënt. Deze methode had succes. De plaggen met vooral Struikheide en Dopheide sloegen meteen aan. Het zaad dat nog in de oude bloeiwijzen zat, verspreidde zich meteen, zodat al in 2006 de eerste jonge kiemplanten verschenen. Weliswaar nog niet veel en dichtbij de plaggen. Dat jaar bloeiden de planten op de plaggen volop en in 2007 werden er al overal jonge heideplantjes gevonden. Het ging alleen om Struikheide, nieuwe Dopheide werd niet gevonden. Het jaar daarop bloeiden de nieuwe heideplanten al. Niet alleen heide vestigde zich volop, maar ook mossen die op heidevelden groeien, zoals Zandblauwtje, Pijpenstrootje en Ruig Haarmos. Stijn Schreven vond zelfs Moeraswolfsklauw (een Rode lijst plant). Andere, bijzondere planten zijn Duits viltkruid en Bleekgele droogbloem die hier in tamelijk grote aantallen staan. In 2008 werd de eerste nieuwe Dopheideplant gevonden.

In het najaar van 2008 heb ik vegetatieopnamen gemaakt, waarbij de plekken waar de plaggen liggen (uiteraard) buiten beschouwing zijn gelaten. De heide die we op de opnameplekken vonden, was dus allemaal nieuw en uit zaad opgegroeid. In onderstaande tabel wordt de vegetatieopname beschreven.

Heidevegetatie met Struikheide en Haarmos

